

การค้นหาแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีฟาร์มเพื่อพัฒนา
ศักยภาพในการประกอบอาชีพ : กรณีศึกษาชุมชนคลองตะเอน เขตมีนบุรี
จังหวัดกรุงเทพมหานคร

Searching for an Effective Way to Farm Accounting for Career Development:
A Case Study of Khlong Tanod Community, Min Buri District, Bangkok

สุภาพันธุ์ สายทองอินทร์¹, พิมพิกา ใจมุข^{2*} และ ปุณณภา เบญจเสวี³
Supapan Saithong-in¹, Phimpaka Jaimuk^{2*}, and Punnapa Benjasewee³

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Faculty of Management Sciences, Chandrakasem Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author. E-mail: supapan.s@chandra.ac.th¹, pimpaka.j@chandra.ac.th^{2}, wijai2022@gmail.com³

Received June 30, 2024; Revised September 3, 2024; Accepted September 30, 2024

Abstract

The purposes of this research were to study basic accounting knowledge and farm accounting and find an appropriate way of recording, analyzing, reporting, and utilizing farm accounting information for decision-making to create a farm accounting model suitable for the context of the Khlong Tanod community. This participatory action study uses surveys, interviews, discussions, group discussions, and knowledge-formulation activities. The study revealed that the community has a basic understanding of accounting, recognizing it as the process of recording daily financial activities and tracking monthly balances. However, they do not record their income and expenses. This lack of record-keeping stems from a general lack of concern and knowledge about accounting, as they believe that their income and expenditures are not significant enough to warrant documentation. During the production of mushroom chili paste, the process becomes a community-based business. As a result, the community recognizes the importance of accounting and has started efforts to improve their accounting knowledge. This initiative includes learning about accounting for both daily life and community business activities. The community jointly designed accounting records to serve community businesses, resulting in seven essential accounting books. These include a cash book, a product sales book, a raw material purchase book, a product cost calculation book, an

inventory control book, an expense book, and a performance report book. Additionally, there is a manual on farm accounting for community groups.

Keywords: farm accounting; participation process; Khlong Tanod Community

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานทางด้านการบัญชีและการจัดทำบัญชีฟาร์ม เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมของการจัดบันทึก การวิเคราะห์ การรายงานผลการใช้ประโยชน์จากข้อมูลบัญชีในการตัดสินใจประกอบอาชีพ และสร้างรูปแบบการจัดทำบัญชีฟาร์มที่เหมาะสมกับบริบทกลุ่มชุมชนคลองตะเอน งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ใช้การสำรวจ การสัมภาษณ์ การสนทนา การอภิปรายกลุ่ม และกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มชุมชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบัญชี โดยมีความเข้าใจว่าการบัญชีเป็นการบันทึกการใช้เงินของตนเองในชีวิตประจำวัน และทำให้ทราบเงินคงเหลือในแต่ละวันหรือแต่ละเดือน แต่ไม่เคยจัดบันทึกบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเอง เนื่องจากไม่เห็นถึงความสำคัญเพราะคิดว่าในชีวิตประจำวันไม่ได้มีรายการรายรับรายจ่ายมากถึงขั้นต้องจัดบันทึกเมื่อมีการผลิตน้ำพริกเผาให้เกิดขึ้นซึ่งถือได้ว่าเป็นธุรกิจชุมชน กลุ่มชุมชนจึงเห็นถึงความสำคัญของการจัดทำบัญชีจึงทำให้เกิดกิจกรรมการเสริมสร้างความรู้ทางด้านบัญชี ทั้งบัญชีสำหรับชีวิตประจำวันและบัญชีสำหรับธุรกิจชุมชน และร่วมกันออกแบบการจัดบันทึกข้อมูลทางการบัญชีที่เหมาะสมกับธุรกิจผลลัพธ์ที่ได้ชุมชนได้สมุดบัญชี 7 เล่ม ประกอบด้วยสมุดเงินสด สมุดขายสินค้า สมุดซื้อวัตถุดิบและวัสดุ สมุดคำนวณต้นทุนสินค้า สมุดบัญชีคุมสินค้าคงเหลือ สมุดค่าใช้จ่าย สมุดรายงานผลการดำเนินงาน และคู่มือการจัดทำบัญชีฟาร์มสำหรับกลุ่มชุมชน จำนวน 1 เล่ม

คำสำคัญ: บัญชีฟาร์ม; กระบวนการมีส่วนร่วม; ชุมชนคลองตะเอน

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) เน้นการนำไปประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (Office of the National Economic and Social Development Council, 2015) สำหรับภูมิคุ้มกันที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน คือ ชุมชนพึ่งตนเอง สามารถบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจ สังคมทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นพลังหลักในการพัฒนาฐานรากของประเทศให้มั่นคง ความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจของชุมชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออนาคตของประเทศ ลักษณะหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความเข้มแข็ง คือ การที่ชุมชนมีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองได้ในระดับสูง สามารถควบคุมและจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง แนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจในการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนนั้นคือการส่งเสริม กระตุ้นเตือน สร้างจิตสำนึกในการดำรงชีวิตแบบพอเพียงซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความพอมี พอกิน พอใช้ มุ่งเน้นการใช้จ่ายอย่างประหยัดพอเพียง เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ที่ได้มาตามกำลังของบุคคลโดยปราศจากหนี้สินด้วยการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และการประหยัดดอกเบี้ย โดยหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียงสามารถปรับใช้ให้ดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมแบบหนึ่งในลักษณะของการบันทึกบัญชีครัวเรือน ซึ่งจะเป็นการบันทึกรายรับและ

รายจ่ายที่เกิดขึ้นจากการกิน การอยู่ การใช้จ่ายภายในครัวเรือน (Vattanajirapun & Lionram, 2021) นอกจากนี้ยังมีการบันทึกการรายรับและรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับประกอบอาชีพซึ่งแยกจาก การกิน การอยู่ และการใช้จ่ายภายในครัวเรือน เรียกว่าบัญชีฟาร์ม สำหรับบัญชีฟาร์มคือ การจดบันทึกการรายรับและรายจ่ายจากการประกอบอาชีพทางการเกษตร หรือการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

ชุมชนคลองตะเอนด เป็นชุมชนมุสลิม จัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานครเมื่อ พ.ศ. 2539 บนพื้นที่ชานเมืองขนานไปกับคลองตะเอนดที่เชื่อมกับคลองแสนแสบ ปัจจุบันมีประชากร 680 คน 168 หลังคาเรือน ชุมชนคลองตะเอนดเป็นชุมชนของผู้ที่มีรายได้ไม่แน่นอน ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปที่ผ่านมาคนในชุมชนมีความพยายามที่จะประกอบอาชีพเสริมเพื่อหารายได้ให้กับครอบครัวอีกทาง โดยการทำสินค้าต่าง ๆ ขาย เช่น ตุ๊กตาการบูร ดอกไม้ทำจากribbin ตะกร้าสาน เป็นต้น แต่สินค้าเหล่านี้ไม่สามารถขายได้จำนวนมากพอที่จะทำให้เป็นอาชีพเสริมได้ (Salee Punma, at Tanod community, *personal communication*, 2020) ปี 2563 คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อพบกับผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน พบว่า สถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19) ส่งผลให้คนในชุมชนจำนวนมากไม่มีงานทำ มีความเป็นอยู่ที่ลำบากชุมชนจึงหันมาปลูกผักสวนครัวบนพื้นที่ส่วนกลางของชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่ว่างบริเวณริมคลองตะเอนด เพื่อที่จะนำมาบริโภคสามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้ นอกจากนี้ชุมชนได้รวมกลุ่มกันเพาะเห็ดนางฟ้ามีเป้าหมาย เพื่อบริโภคในชุมชนในราคาถูก ทั้งเห็ดนางฟ้าสดและอีกส่วนหนึ่งนำมาแปรรูปเป็นน้ำพริกเผาเห็ด ซึ่งได้รับการตอบรับที่ดีจากคนในชุมชน นอกจากนี้ น้ำพริกเผาเห็ดยังสามารถนำไปขายที่เครือข่ายชุมชนอื่นได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งทำให้ชุมชนมีความหวังและมีความต้องการจะสร้างอาชีพจากการเพาะเห็ดนางฟ้าและการทำน้ำพริกเผาเห็ดให้เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนคลองตะเอนด ซึ่งจะช่วยให้คนในชุมชนมีอาชีพสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ปัญหาหนึ่งที่กลุ่มชุมชนและต้องการแก้ไขคือ การเพาะเห็ดนางฟ้าและการทำน้ำพริกเผาเห็ดในปัจจุบันเป็นไปในลักษณะที่ทำไป ใช้ไป กินไป กล่าวคือเมื่อเห็ดนางฟ้าโตเต็มที่ก็ขายให้คนในชุมชนตามกำลังที่จะจ่ายเงินซื้อได้เมื่อทำน้ำพริกเผาเห็ดก็ขายให้คนในชุมชนในราคาถูกกว่าท้องตลาด โดยไม่ทราบว่าที่ขายไปมีกำไรหรือขาดทุนและจะสามารถมีทุนหมุนเวียนเพื่อทำต่อไปได้หรือไม่ ไม่มีการวางแผนเนื่องจากขาดความรู้ในการจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนและการจัดการทางด้านบัญชีและการเงิน ทำให้กลุ่มชุมชนมีความกังวลว่าจะสามารถสร้างเป็นอาชีพในระยะยาวได้หรือไม่ กลุ่มชุมชนจึงมีความต้องการอยากจะทำความรู้ทางด้านบัญชี เพื่อจะได้ทราบผลการดำเนินงานและสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนทางการเงินได้ (Sawas Toopkaew, at Tanod community, *personal communication*, 2020) โดยชุมชนมุ่งเน้นถึงการบัญชีฟาร์มจึงเห็นว่าน้ำพริกเผาเห็ดมีความจำเป็นต้องใช้บัญชีฟาร์มในการบันทึกการรายรับต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำการเกษตร และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอย่างเป็นระบบ โดยชุมชนมีความต้องการที่จะจัดทำบัญชีของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีระบบ รูปแบบของบัญชีฟาร์ม โดยการทำการสำรวจและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีความต้องการและมีความจำเป็นต้องใช้สมุดบัญชีเกี่ยวกับบัญชีฟาร์ม ทั้ง 7 เล่มที่เกี่ยวข้องกับระบบวงจรรูปแบบบัญชีใดบ้างรวมถึงการให้ความรู้ และทดลองทำบัญชีฟาร์มทั้งหมดกลุ่มชุมชนจึงเล็งเห็นประโยชน์ของการจัดทำบัญชีฟาร์มอย่างเป็นรูปธรรม โดยการจัดทำรูปแบบและการรวบรวมข้อมูลจดบันทึกเป็นตัวเงิน จำแนกหมวดหมู่ สรุปผล และจัดทำรายงาน เพื่อใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ (Lertchantuek, 2024) บัญชีฟาร์มจัดทำหลักฐานเกี่ยวกับการรับเงินจ่ายเงินนำไปบันทึกลงในสมุดบัญชี เพื่อรู้ว่าฟาร์มมีรายได้มีค่าใช้จ่ายจำนวนเท่าใด

จากปัญหาดังกล่าวที่ชุมชนเผชิญดังกล่าวนี้ คณะผู้วิจัยมีแนวคิดในการหาแนวทางการจัดทำบัญชีฟาร์มที่เหมาะสมกับธุรกิจชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพในการประกอบอาชีพของคนในชุมชนคลองตะเอน และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบบัญชี โดยการเสริมสร้างความรู้ทางด้านบัญชี เช่น การวางแผนการเงินส่วนบุคคล การวางแผนการเงินธุรกิจ รูปแบบบัญชี และการจัดทำบัญชี เป็นต้น ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบธุรกิจจากกลุ่มชุมชนใกล้เคียงที่ประสบความสำเร็จทางด้านบัญชีฟาร์ม และยังตระหนักถึงการให้ความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบที่เหมาะสม และเป็นไปตามความต้องการของกลุ่มชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนได้เห็นความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีที่สอดคล้องกับความต้องการที่เหมาะสมกับการใช้งาน ซึ่งจะนำไปสู่การใช้งานจริงให้เกิดผลเชิงรูปธรรมทำให้เกิดประโยชน์จากการใช้ข้อมูลในการบริหารจัดการด้านบัญชี และการสร้างอาชีพอย่างยั่งยืนให้เป็นระบบ และสร้างจิตสำนึกในการดำรงชีวิต การบริหารจัดการค่าใช้จ่ายอย่างมีสติ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนสามารถจัดการเงินได้ดีขึ้น และสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ความรู้พื้นฐานทางด้านบัญชี และการจัดทำบัญชีฟาร์ม และหาแนวทางที่เหมาะสมของการจดบันทึก การวิเคราะห์ การรายงานผลและใช้ประโยชน์จากข้อมูลบัญชีในการตัดสินใจประกอบอาชีพของกลุ่มชุมชนคลองตะเอน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดทำบัญชีฟาร์มที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทกลุ่มชุมชน คลองตะเอน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา บริบทชุมชน ความรู้พื้นฐานและการจัดทำบัญชีฟาร์มของชุมชนคลองตะเอน และแนวทางในการจัดทำบัญชีฟาร์มที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน คลองตะเอน

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ กลุ่มชุมชนคลองตะเอน เลือกกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีสุ่มเจาะใจ ได้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 15 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความต้องการเสริมสร้างความรู้และทักษะทางด้านบัญชี และสามารถเข้าร่วมโครงการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นโครงการได้

ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพื้นที่ชุมชนคลองตะเอน เขตมีนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยได้เริ่มศึกษาตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน 2564 ถึง วันที่ 30 มิถุนายน 2566

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีฟาร์ม

การบัญชี หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูล การจดบันทึก การจำแนก จัดหมวดหมู่รายการ และทำการสรุปข้อมูลในรูปตัวเงิน เพื่อสะท้อนรายการและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจ และแปลผลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ได้ให้ความหมายของการบัญชีไว้ว่า “การบัญชีเป็นศิลปะของการเก็บรวบรวม บันทึก จำแนก และสรุปข้อมูลอันเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงิน ผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชีคือการให้ข้อมูลทางการเงิน ซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้อง”

สนใจในกิจกรรมของกิจการ” (Henchokchaichana, 2016) จากความหมายของการบัญชีสามารถนำมาอธิบายเป็นกระบวนการทางบัญชี ได้แก่ 1) การจดบันทึก เป็นการนำรายการจากเหตุการณ์ทางการเงินของธุรกิจที่เกิดขึ้นแล้วมาทำการจดบันทึก 2) การจัดประเภทรายการ เป็นการนำรายการที่จดบันทึกไว้ มาจัดหมวดหมู่ตามลักษณะและประเภทของรายการ 3) การสรุปผล เป็นการนำรายการมาสรุปผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของธุรกิจในรูปแบบของงบการเงิน โดยจัดทำเมื่อสิ้นระยะเวลาหนึ่ง 4) การแปลความหมาย เป็นการนำข้อมูลในงบการเงินมาทำการวิเคราะห์และแปลความหมาย จึงได้สมุดบัญชีขายสินค้า สมุดซื้อวัตถุดิบ สมุดบัญชีคุมสินค้าคงเหลือ สมุดค่าใช้จ่าย สมุดตรายางธุรกิจ ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการนำผลสรุปข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการตัดสินใจ

สำหรับกิจการที่มีการประกอบธุรกิจเกี่ยวข้องกับการเกษตรและแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร หรืออาจเรียกว่ากิจการฟาร์ม โดยฟาร์ม หมายถึง สถานที่ที่เกษตรกรหรือผู้ประกอบการถือครองไว้เพื่อการผลิตทางการเกษตร ในการบริหารจัดการฟาร์มจะเป็นการจัดสรรทรัพยากรของธุรกิจ เช่น ที่ดิน แรงงาน ทุน ที่มีอยู่อย่างจำกัด มาใช้ในการผลิตพืชหรือสัตว์หรือแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ (Pinprayong et al., 2004) การจัดทำบัญชีสำหรับกิจการฟาร์ม เรียกว่า บัญชีฟาร์ม (Kulton, 2013) ได้ให้ความหมายของบัญชีฟาร์ม หมายถึง การรวบรวมและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับรายการค้าของกิจการฟาร์มในรูปของตัวเงิน จำแนกหมวดหมู่ สรุปผลและจัดทำรายงานทางการเงินเพื่อใช้ในการตัดสินใจ เพื่อแก้ปัญหาหรือปรับปรุงการดำเนินงานของกิจการฟาร์มให้ดีขึ้น

บัญชีฟาร์มจะทำให้การจัดการข้อมูลทางการเงินของกิจการฟาร์มเป็นไปอย่างมีระบบ กล่าวคือมีการรวบรวมและบันทึกรายการจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างครบถ้วน ทั้งรายการที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน รายการสินทรัพย์ รายการหนี้สิน รายการรับเงิน และรายการจ่ายเงิน ทำการบันทึกรายการดังกล่าวตามหลักการบัญชีที่ถูกต้อง เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาหนึ่งนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้บันทึกไว้มาทำการสรุปในรูปแบบรายงาน ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการทราบถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่ ทราบฐานะทางการเงิน ตลอดจนรายละเอียดการเคลื่อนไหวของรายการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นำไปสู่การใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการบริหารจัดการ วางแผนการดำเนินงานและตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ดีขึ้น นอกจากนี้ข้อมูลรายงานทางการเงินยังเป็นเครื่องมือในการจัดหาเงินทุนจากแหล่งทุนภายนอก รวมทั้งเป็นข้อมูลหลักฐานในการจัดการด้านภาษีตามหน้าที่ของหน่วยธุรกิจ สอดคล้องกับผลการวิจัยในอดีตที่พบว่า การพัฒนาระบบการบันทึกข้อมูลทางบัญชีและระบบการรายงานข้อมูลทางการเงินโดยผ่านโปรแกรมบัญชีฟาร์มโคนมด้วยระบบออนไลน์ ตามหลักการบัญชีคู่แบ่งออกเป็น 5 หมวดบัญชี ได้แก่ สินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ รายได้ และค่าใช้จ่าย รวมถึงรายงานข้อมูลทางการเงิน ประกอบด้วยงบกำไรขาดทุนและงบแสดงฐานะทางการเงิน ทำให้สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการบริหารจัดการที่ดีขึ้น (Soonthornchai et al., 2021)

การจัดทำบัญชีฟาร์มนั้นจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับรูปแบบและลักษณะการดำเนินงานของกิจการซึ่งโดยส่วนใหญ่จะแตกต่างกันตามขนาดของธุรกิจ ฟาร์มขนาดใหญ่จะมีรายการที่หลากหลายและซับซ้อนกว่าฟาร์มขนาดเล็ก ดังนั้นในการออกแบบการจัดทำบัญชีฟาร์มจึงต้องคำนึงถึงสภาพบริบทของกิจการฟาร์มและความต้องการในการใช้ข้อมูลสำหรับในด้านการส่งเสริมภูมิปัญญาทางการบัญชี Thaweethan (2013) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยด้านการส่งเสริมภูมิปัญญาทางการบัญชีไว้ ได้แก่ 1) การรับรู้และส่งเสริมองค์ความรู้ หมายถึง การมีจุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกันมีการรับรู้ ความเข้าใจและเป้าหมายในทิศทางเดียวกัน เพื่อกระบวนการขับเคลื่อนที่เกิดประโยชน์สูงสุด 2) ทักษะปฏิบัติในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน หมายถึง ความสามารถด้านการจดบันทึกรายละเอียดจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันได้อย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน 3) ทักษะการคิดหลักการ

บัญชี หมายถึง ความสามารถในการคิดและปฏิบัติโดยยึดหลักการทางการบัญชีที่ถูกต้อง เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้
อย่างเหมาะสมและเป็นไปตามกระบวนการที่ชัดเจนถูกต้อง และ 4) การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หมายถึง
ความสามารถในการนำองค์ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนไปบูรณาการและประกอบการวางแผนการดำเนิน
ชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

นอกจากนี้ในการศึกษาของ Tanchaen (2023) พบว่า การมีส่วนร่วมของกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับ
วิสาหกิจชุมชน คือการเรียนรู้ในระดับตำบล หมู่บ้านหรือชุมชน โดยสมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา
ตามความถนัด แสวงหาทางออกในการแก้ปัญหาจากความต้องการของสมาชิกในชุมชน โดยใช้องค์ความรู้ที่มีอยู่
ผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ หรือเทคโนโลยีที่ได้รับการสนับสนุนความรู้หรือเครื่องมือจากองค์กรภายนอก รวมถึง
วิธีการจัดการที่จำเป็น ดังนั้นการเสริมสร้างความรู้ทางด้านบัญชีจึงมีความสำคัญที่จะทำให้สามารถจัดทำบัญชีได้
อย่างถูกต้องและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่พบผลการศึกษาเป็นไปใน
ทิศทางเดียวกันเกี่ยวกับปัญหาในการจัดทำบัญชีครัวเรือน คือการขาดความรู้ความเข้าใจหลักการบัญชีและขาด
ประสบการณ์ในการจัดทำบัญชี (Neromit, 2019; Sutanthawiboon et al., 2019; Yeesoonsam et al., 2022) สำหรับ
งานวิจัยนี้ได้ประยุกต์แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาทางการบัญชี ด้วยกิจกรรมเสริมความรู้ทางด้านบัญชีและฝึก
ปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะทางด้านบัญชีให้กับกลุ่มชุมชนเพื่อให้สามารถจัดทำบัญชีของธุรกิจชุมชนได้

แนวคิดเกี่ยวกับต้นทุน

ต้นทุน หมายถึง มูลค่าของทรัพยากรที่องค์กรใช้ประโยชน์ไปเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้
(Techoyothin et al., 2018) หรืออีกแง่มุมหนึ่งหมายถึง เงินสดหรือสิ่งเทียบเท่าเงินสดที่จ่ายไป เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้า
หรือบริการที่เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจทั้งในปัจจุบันหรือในอนาคต เมื่อต้นทุนได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจแล้วต้นทุน
ส่วนนั้นจะเปลี่ยนสภาพไปเป็นค่าใช้จ่าย ซึ่งจะนำไปหักจากรายได้ในแต่ละงวดบัญชี (Achavanantakul, 2021) ต้นทุน
การผลิต คือ ต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตสินค้า เป็นต้นทุนที่ทำให้ได้สินค้าสำเร็จรูปและเกิดขึ้นกับธุรกิจ
อุตสาหกรรมประเภทโรงงาน ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ค่าวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่าย
การผลิต โดยผ่านกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการผลิต หรือแปรสภาพให้เป็นสินค้าสำเร็จรูป
(Phadungsit, 2013) การคำนวณต้นทุนการผลิตเป็นการนำข้อมูลทรัพยากรและค่าใช้จ่ายในกระบวนการผลิตมาทำ
การวิเคราะห์ จำแนกประเภทและคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ในการคำนวณต้นทุนการผลิตทำได้โดย นำค่าวัตถุดิบ
ทางตรง ค่าแรงงานทางตรงและค่าใช้จ่ายการผลิตมารวมกัน สามารถเขียนเป็นสูตรการคำนวณต้นทุนการผลิตได้
ดังนี้ ต้นทุนการผลิต = วัตถุดิบทางตรง + ค่าแรงงานทางตรง + ค่าใช้จ่ายในการผลิต สำหรับการวิเคราะห์ต้นทุน
ผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นพื้นฐานในการกำหนดราคาสินค้าการวางแผนกำไรและการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน
(Samlee et al., 2022)

การนำแนวคิดเรื่องจุดคุ้มทุนมาวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจในการกำหนดราคาขายนั้นจะช่วยให้สามารถคำนวณ
รายรับจากการขาย ต้นทุนรวมของกิจการ และกำไรที่จะได้รับจากการตั้งราคา เพราะจุดคุ้มทุน หมายถึง ระดับ
ปริมาณขายที่มีกำไรเป็นศูนย์หรือเป็นจุดที่ไม่มีกำไรและไม่ขาดทุน ซึ่งเป็นจุดที่รายได้เท่ากับค่าใช้จ่ายพอดี โดยมี
ผลการวิจัยในอดีตระบุว่าในการศึกษาเรื่องต้นทุนและผลตอบแทนของฟาร์มเห็ดนางฟ้าบ้านบึง อำเภอสว่าง
จังหวัดสุโขทัย ซึ่งพิจารณาจุดคุ้มทุนของเห็ดนางฟ้า พบว่าสามารถลงทุนฟาร์มเห็ดได้ โดยที่เจ้าของกิจการสามารถนำ
ข้อมูลทางการเงินไปใช้ในการควบคุมต้นทุน วางแผนกำไรและการตัดสินใจในการลงทุนได้ (Ruamtham, &
Talasombat, 2019)

แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) เป็นการวิจัยที่ให้ชาวบ้าน คนในชุมชน บุคคลที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานหรือองค์กร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางสังคม และนักวิจัย เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการทางประชาธิปไตยอย่างหนึ่ง ตั้งแต่การเลือกประเด็นปัญหาการกำหนดปัญหาวิจัย การสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอสิ่งที่ค้นพบ จนกระทั่งการเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสู่การปฏิบัติ (Ramasoota, 1997; Chantavanich, 2004) โดยมีจุดมุ่งหมายหลักร่วมกัน คือการนำผลการวิจัยที่ค้นพบไปใช้ในการปรับปรุงหรือแก้ปัญหาได้อย่างทันต่อเหตุการณ์ สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่ต้องการแก้ไข ทั้งในบริบทของชุมชน ด้านสังคม วัฒนธรรมและด้านอื่น ๆ (Naiyopat, 2008)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมคือกระบวนการวิจัยเพื่อการแก้ปัญหาโดยเน้นกระบวนการแสวงหาความจริงอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ช่วยกันแสดงความคิดเห็น คิดวิเคราะห์ แก้ไขและปรับปรุง ตั้งแต่เริ่มต้นจนงานวิจัยสำเร็จ ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งนี้เพื่อให้ผลที่ได้บรรลุตามเป้าหมายในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ครอบครัวและชุมชน (Creswell, 2005) ซึ่งมีงานวิจัยในอดีตของ Jokkeaw (2016) ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ การจัดทำบัญชีและการบริหารการเงินกับกลุ่มธุรกิจช่างชุมชนบางบัว ผลการศึกษาทำให้ได้รูปแบบวิธีการจัดบันทึกข้อมูลทางบัญชีที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถระบุได้เป็นลำดับขั้น ซึ่งช่วยให้เห็นบทบาทหน้าที่ของผู้เข้าร่วมการวิจัยแต่ละฝ่ายได้อย่างชัดเจน สำหรับในทางปฏิบัติกระบวนการวิจัยต้องดำเนินไปด้วยความร่วมมือในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนจบสิ้นกระบวนการ โดยคุณลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมี 6 ประการ ได้แก่ 1) กระบวนการวิจัยเป็นวงจร 2) เป็นวิธีที่อาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง 3) เป็นการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ 4) เป็นพลวัตร 5) เป็นการพัฒนา 6) เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์อย่างมีวิจารณ์ญาณ (Ampansirat & Wongchaiya, 2017) โดย Walter (2009) ได้อธิบายถึงขั้นตอนของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในลักษณะเป็นวงจรประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการสังเกต และการสะท้อนผล

ผลลัพธ์ที่สะท้อนจะนำไปประเมินผลถึงควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการจัดทำบัญชีฟาร์ม ถ้าผลลัพธ์ที่ได้สะท้อนการประเมินผลออกมามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก็จะเริ่มกระบวนการวางแผน การปฏิบัติการสังเกตการณ์ และการสะท้อนผลลัพธ์อีกครั้ง แต่หากคาดการณ์ว่าผลลัพธ์ไม่สะท้อนการดำเนินการไม่ เป็นไปตามที่ความคาดหวัง ให้นำผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเข้าสู่กระบวนการพิจารณา และการวางแผนงานใหม่หรือวางแผนให้แตกต่างจากเดิม โดยวงจรจะต่อเนื่องเชื่อมโยงอีกหลายครั้งเท่าที่ต้องการ จนกว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาได้หรือบรรลุวัตถุประสงค์ได้

จากการทบทวนทฤษฎีและวรรณกรรมรวมถึงแนวความคิดสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีฟาร์มเป็นการจัดรวมรวมเอกสารทางการเงินให้เป็นหมวดหมู่ และบันทึก รวมถึงแปลผลได้ของข้อมูลที่เป็นตัวเงิน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ในการตัดสินใจในเชิงเศรษฐกิจ และยังสะท้อนถึง สภาพคล่องของการกิจการหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การใช้ข้อมูลในการบริหารจัดการ วางแผนการดำเนินงานและตัดสินใจ เรื่องต่าง ๆ ข้อมูลรายงานทางการเงินเป็นเครื่องมือในการจัดหาแหล่งเงินทุนทั้งภายใน

และภายนอก รวมทั้งเป็นข้อมูลหลักฐานในการจัดการด้านภาษี และรายงานข้อมูลทางการเงินสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการบริหารจัดการที่ดีขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับต้นทุนเป็นการผลิตและนำข้อมูลของทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรมาใช้ประโยชน์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการเพื่อให้ได้ต้นทุนที่ได้ออกให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจแล้วต้นทุนก็จะสะท้อนการเปลี่ยนแปลงสภาพไปเป็นค่าใช้จ่าย ซึ่งจะนำไปหักจากรายได้ในแต่ละงวดบัญชีได้ในการควบคุมต้นทุน วางแผนกำไรและการตัดสินใจในการลงทุนได้

3. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการประเมินผลถึงการมีประสิทธิภาพของการจัดทำบัญชีฟาร์มสะท้อนถึงกระบวนการวิจัยที่ครบวงจรในการปฏิบัติการมีส่วนร่วมของชุมชน อาศัยบทบาทและหน้าที่ของผู้เข้าร่วมที่เกี่ยวข้องเป็นการเรียนรู้อย่างเป็นระบบรวมถึงเป็นการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของกระบวนการมีส่วนร่วมนำผลลัพธ์ที่ได้มาวิเคราะห์สถานการณ์ในสถานการณ์ เพื่อให้ผลที่ได้บรรลุตามเป้าหมายในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ครอบครัวและชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยการค้นหานแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีฟาร์มเพื่อพัฒนาศักยภาพ ในการประกอบอาชีพ กรณีศึกษาชุมชนคลองตะเอนต เขตมีนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมที่สนับสนุนงบประมาณทุนอุดหนุนในการวิจัยครั้งนี้ และผ่านการรับรองจริยธรรมวิจัยในคนจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมรับรอง โดยใช้วิธีการแบบสำรวจแบบสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มกิจกรรมให้ความรู้ การจดบันทึกและการบันทึกเสียงในการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการใช้กล้องถ่ายรูปในจัดกิจกรรมจะทำการบันทึกภาพเหตุการณ์ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ กลุ่มชุมชนคลองตะเอนต เลือกกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีสุ่มเจาะ ได้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทั้งสิ้น จำนวน 15 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความต้องการเสริมสร้างความรู้และทักษะทางด้านบัญชี และสามารถเข้าร่วมโครงการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นโครงการได้

1.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมคิดร่วมวิเคราะห์ ร่วมมือ ร่วมแรงและร่วมใจ ตั้งแต่โครงการวิจัยเริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จ โดยมีแผนการดำเนินงานแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

1) ระยะที่ 1 เตรียมการวิจัย

(1) สำรวจพื้นที่และประชุมชี้แจงโครงการของคณะผู้วิจัย สำหรับขั้นการเตรียมการเป็นขั้นตอนในการศึกษาเกี่ยวกับบริบทชุมชน โดยลงสำรวจพื้นที่ชุมชนพบผู้นำชุมชนและคนในชุมชน เพื่อแนะนำตัวทำความรู้จักและสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน สอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบริบทชุมชน ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอาชีพ รายได้และค่าใช้จ่ายของคนในชุมชน กลุ่มอาชีพในชุมชน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาที่ชุมชนต้องการให้ชัดเจน และประชุมคณะผู้วิจัยเพื่อทำความเข้าใจโครงการวิจัย

(2) พัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยและออกแบบกิจกรรมร่วมกันโดยคณะผู้วิจัยและกลุ่มชุมชนร่วมกัน กำหนดปัญหา วัตถุประสงค์และประโยชน์ที่จะได้รับการทำวิจัยร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรม และกำหนดแผนดำเนินกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนดตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการร่วมกัน

(3) เปิดเวทีชี้แจงโครงการวิจัยร่วมกับกลุ่มชุมชน เป็นการแนะนำตัวคณะผู้วิจัยและชุมชนอย่างเป็นทางการชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและแผนการดำเนินโครงการวิจัยให้กับคณะผู้วิจัย ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยได้รับทราบเกี่ยวกับขั้นตอนในการดำเนินงานตามแผนกิจกรรมเพื่อให้งานวิจัยเกิดผลสำเร็จ รวมถึงเป็นการสร้างการรับรู้ในการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม

2) ระยะที่ 2 ดำเนินกิจกรรมตามแผน

ในระยะที่ 2 นี้ เป็นการจัดกิจกรรมทบทวนความรู้ทางด้านบัญชี โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจทางด้านบัญชีและการจัดทำบัญชีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันกับกลุ่มชุมชน ผลสรุปจากการจัดกิจกรรมจะนำไปสู่การกำหนดหัวข้ออบรมเพื่อเติมความรู้และพัฒนาทักษะทางด้านบัญชีที่จะดำเนินการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

3) ระยะที่ 3 สรุปผล นำเสนอผลการวิจัย และคืนข้อมูลชุมชน

- (1) สรุปผลการดำเนินกิจกรรม สรุปผลการวิจัยและจัดทำเล่มรายงานการวิจัย
- (2) เปิดเวทีวิพากษ์รายงานการวิจัย โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษางานวิจัย ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกิจกรรม และคืนข้อมูลสู่กลุ่มชุมชนคลองตะเอน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) แบบสำรวจ ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไปของชุมชน
- 2) แบบสัมภาษณ์ ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มชุมชนซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ผู้นำชุมชน และคนในชุมชน โดยใช้การสนทนา ชักถามและโต้ตอบแบบเผชิญหน้าระหว่างคณะผู้วิจัยและกลุ่มชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน ความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพของคนในชุมชน การรวมกลุ่มอาชีพ การปลูกผักกิมคลอง การเพาะเห็ด การทำน้ำพริกเผาเห็ด รายได้ และค่าใช้จ่าย
- 3) การประชุมกลุ่ม เป็นการสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประเด็นต่าง ๆ ภายในกลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางด้านบัญชีของกลุ่มชุมชน สิ่งทีกลุ่มชุมชนต้องการเสริมความรู้ทางด้านบัญชี ความเข้าใจ และการพัฒนาความรู้ทางด้านบัญชีของชุมชน
- 4) กิจกรรมให้ความรู้ เป็นการเติมความรู้ทางด้านบัญชี โดยมีชุดความรู้และแบบฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ความรู้และประเมินความเข้าใจทางด้านบัญชีของกลุ่มชุมชน
- 5) การจดบันทึกและการบันทึกเสียง ในการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะมีการบันทึกข้อมูล เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์การดำเนินงาน สรุปการทำงานและสรุปผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
- 6) การใช้กล้องถ่ายรูป ในจัดกิจกรรมจะทำการบันทึกภาพเหตุการณ์ เพื่อใช้ในการประกอบการบรรยายในรายงานสรุปผลกิจกรรม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนการดำเนินงานวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ติดต่อประสานกับผู้นำชุมชนเพื่อขออนุญาตเข้าไปพบคนในชุมชน เพื่อศึกษาข้อมูลภายในชุมชนและขอความร่วมมือในการพูดคุย สัมภาษณ์ ซึ่งการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งผู้วิจัยจะติดต่อประสานผ่านทางผู้นำชุมชน เมื่อถึงเวลาเข้าไปสัมภาษณ์จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

2) ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้น เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนตามสภาพความเป็นจริง โดยการสำรวจสังเกต และพูดคุย ซึ่งจะต้องกำหนดวัน เวลา ในการ ลงพื้นที่และแจ้งไปยังผู้นำชุมชนล่วงหน้า

3) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกรูปแบบจะขออนุญาตฉบับที่ก โดยการเขียนข้อความ บันทึกเสียงและบันทึกภาพระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งในการสังเกต สัมภาษณ์ ประชุมกลุ่ม และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

4) ทำการรวบรวมข้อมูลและจัดเก็บข้อมูลตามความเป็นจริงอย่างเป็นระบบทันที

5) นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปในลำดับต่อไป เพื่อให้เป็นไปตามการพิจารณาด้านจริยธรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาด้านจริยธรรม โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม รับรอง ตั้งแต่วันที่ 21 มีนาคม 2565

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ประชุมกลุ่ม จัดกิจกรรมให้ความรู้ในแต่ละครั้งเรียบร้อยแล้ว คณะผู้วิจัยจะร่วมกันทำการบันทึกข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสรุปภาพรวมของกิจกรรมและสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของตัวชี้วัดการวิจัยจนได้สมมุติฐานและคู่มือการจัดทำบัญชีฟาร์มสำหรับกลุ่มชุมชน

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนความรู้พื้นฐานทางด้านบัญชี และการจัดทำบัญชีฟาร์ม และหาแนวทางที่เหมาะสมของการจดบันทึก วิเคราะห์ รายงานผลและใช้ประโยชน์จากข้อมูลบัญชีในการตัดสินใจประกอบอาชีพของกลุ่มชุมชนคลองตะเอน พบว่าชุมชนคลองตะเอนเป็นชุมชนมุสลิมอาศัยอยู่ที่แขวงแสนแสบ เขตมีนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยเช่าที่ดินของมัสยิดยามีอันฮิฮาด ปัจจุบันชุมชนมีผู้อยู่อาศัย 168 ครัวเรือน สมาชิก 680 คน คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ค่อนข้างแออัดส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมต้น ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ผู้ชายออกไปทำงานรับจ้างนอกบ้าน ส่วนผู้หญิงเป็นแม่บ้านเลี้ยงลูกและดูแลหลาน ทำให้ครอบครัวมีรายได้ไม่แน่นอนและไม่เพียงพอจากรายจ่าย คนในชุมชนจึงมีความต้องการจะประกอบอาชีพเสริม โดยได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มชุมชนขึ้นใช้ชื่อเรียกว่ากลุ่มเห็ดคลองตะเอน มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างรายได้จากการเพาะเห็ดนางฟ้าขายและทำผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ดนางฟ้าเป็นน้ำพริกเผาเห็ด มีเป้าหมายในการสร้างแหล่งอาหาร สร้างงานและสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน การดำเนินงานของกลุ่มชุมชนในช่วงแรกเมื่อผลิตเห็ดนางฟ้าและน้ำพริกเผาเห็ดได้ จะทำการขายเห็ดนางฟ้าและน้ำพริกเผาเห็ดในราคาที่น่าพอใจ คือตามกำลังของผู้ซื้อซึ่งก็คือคนในชุมชน เมื่อขายได้ก็นำเงินมาหมุนเวียนใช้ต่อไปโดยไม่ทราบว่าการดำเนินงานเป็นอย่างไร ดังนั้น กลุ่มชุมชนจึงมีความต้องการที่จะศึกษาและเรียนรู้องค์ความรู้ทางด้านบัญชีและการคิดต้นทุนผลิตภัณฑ์

การจัดทำบัญชีฟาร์มและหาแนวทางที่เหมาะสมของการจดบันทึก วิเคราะห์ รายงานผลและใช้ประโยชน์จากข้อมูลบัญชีในการตัดสินใจประกอบอาชีพของกลุ่มชุมชนคลองตะเอน ผลจากการศึกษาความรู้พื้นฐานทางด้านการบัญชีของกลุ่มชุมชน พบว่ากลุ่มชุมชนมีความรู้ทางด้านบัญชีเป็นความเข้าใจขั้นพื้นฐาน คือมีความเข้าใจว่าบัญชีเป็นการบันทึกการใช้เงินของตนเองในชีวิตประจำวันและทำให้ทราบยอดเงินคงเหลือในแต่ละวันหรือแต่ละเดือน ซึ่งไม่ได้

อ้างอิงตามหลักวิชาการ โดยสามารถจดบันทึกแยกรายการรายรับและรายจ่ายได้ แต่ไม่ทราบการจัดหมวดหมู่และประเภทรายการตามหลักการบัญชีที่ถูกต้อง และกลุ่มชุมชนไม่ได้มีการจดบันทึกบัญชีในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นรายรับและรายจ่ายส่วนบุคคล หรือรายรับรายจ่ายในการประกอบอาชีพในครอบครัว แม้จะมีหลายหน่วยงานเข้ามาทำการสำรวจและสอบถามเพื่อจะอบรมความรู้ทางด้านบัญชีแต่ยังไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาให้ความรู้ทางด้านบัญชีกับกลุ่มชุมชน

ดังนั้นผลสรุปความรู้พื้นฐานทางด้านบัญชีของกลุ่มชุมชนที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น นำมาสู่การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้และฝึกทักษะทางด้านบัญชี 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมให้ความรู้ทางด้านบัญชีเรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับบัญชีในชีวิตประจำวันและการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ 2) กิจกรรมให้ความรู้ทางด้านบัญชีเรื่องการคำนวณจุดคุ้มทุนและการนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจ และ 3) กิจกรรมให้ความรู้ทางด้านบัญชีเรื่องทำความเข้าใจหลักการบัญชี วิธีการบันทึกรายรับและรายจ่าย รวมถึงการออกแบบรูปแบบบัญชีฟาร์มที่เป็นระบบ โดยการศึกษาจากเอกสารและข้อมูลจริงของกลุ่มชุมชนผลจากกิจกรรมเสริมสร้างความรู้และฝึกทักษะทางด้านบัญชี พบว่ากลุ่มชุมชนสามารถจำแนกรายการและบันทึกการรายรับรายจ่ายประจำวันตามหลักการบัญชีได้อย่างถูกต้อง กลุ่มชุมชนสามารถคำนวณต้นทุนการผลิตและคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ได้อย่างถูกต้อง

2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดทำบัญชีฟาร์มที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทกลุ่มชุมชน คลองตะโหนด ผลลัพธ์ที่ได้กับกลุ่มชุมชนการสร้างรูปแบบการจัดทำบัญชีฟาร์มที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับบริบทกลุ่มชุมชน หลังจากเสริมสร้างความรู้และทดลองปฏิบัติการบันทึกบัญชีฟาร์ม คณะผู้วิจัยและกลุ่มชุมชนได้ร่วมกันออกแบบเอกสารและสมุดบัญชีที่เหมาะสมกับการใช้งาน โดยเป็นเครื่องมือที่สำคัญของกระบวนการการทำบัญชีฟาร์มเริ่มจากการรวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการรับเงินและจ่ายเงิน แล้วนำไปบันทึกลงในสมุดบัญชีฟาร์มแต่ละเล่ม เพื่อให้รู้ว่าสมุดบัญชีฟาร์มมีรายได้มีค่าใช้จ่าย และมีผลกำไรหรือขาดทุนจากการดำเนินกิจการเป็นจำนวนเงินเท่าใด แล้วบัญชีฟาร์มมีเงินทุนที่เกิดจากผลกำไร และเก็บสะสมไว้เพียงพอสำหรับการหมุนเวียนใช้ครั้งต่อไป โดยได้ผลสรุปของการจัดทำบัญชีฟาร์มมีสมุดบัญชี ทั้งหมดจำนวน 7 เล่ม ประกอบด้วยสมุดเงินสด สมุดขายสินค้า สมุดซื้อวัตถุดิบและวัสดุ สมุดคำนวณต้นทุนสินค้า สมุดบัญชีคุมสินค้าคงเหลือ สมุดค่าใช้จ่าย และสมุด รายงานผลการดำเนินงาน รวมถึงได้รูปแบบบัญชีฟาร์มที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของกลุ่มชุมชน

กลุ่มชุมชนคลองตะโหนด สามารถนำไปใช้ประโยชน์ให้กับชุมชนคือคู่มือการจัดทำบัญชีฟาร์มสำหรับกลุ่มชุมชนจำนวน 1 เล่ม ซึ่งเป็นเอกสารอธิบายวิธีการใช้งานสมุดบัญชีแต่ละเล่ม คู่มือการจัดทำบัญชีฟาร์มจึงเป็นคู่มือการทำงานด้านบัญชีของกลุ่มชุมชนและจะเป็นเอกสาร เพื่อใช้ในการศึกษาการจัดทำบัญชีของกลุ่มชุมชนสำหรับสมาชิกใหม่ของกลุ่มชุมชนในอนาคตหรืออาจจะการวางแผนและการประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาระบบบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดทำบัญชีเป็นระบบดิจิทัลในอนาคต

ภาพที่ 1 สมุดบัญชี จำนวน 7 เล่ม

Figure 1 Account Book 7 Books

ภาพที่ 2 คู่มือการจัดทำบัญชีฟาร์มสำหรับกลุ่มชุมชน

Figure 2 Farm Accounting Manual for Community Groups

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่ากลุ่มชุมชนเมืองมีความรู้เดิมทางด้านบัญชี คือ มีความเข้าใจว่าการบัญชีคือการจดบันทึกรายรับและรายจ่ายเพื่อจะทราบเงินคงเหลือของตนเอง แต่ไม่เคยจดบันทึกบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเอง เนื่องจากไม่เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญเพราะคิดว่าในชีวิตประจำวันไม่ได้มีรายการรายรับรายจ่ายมากถึงขั้นต้องจดบันทึก และไม่มีความรู้เกี่ยวกับหลักการบัญชีจึงไม่รู้จะเริ่มต้นจดบันทึกบัญชีได้อย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ได้จากข้อมูลการศึกษาบริบทชุมชนคือ คนในชุมชนคลองตะเอนด ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมต้น จึงทำให้ไม่มีความรู้เกี่ยวกับหลักการบัญชี จากการศึกษางานวิจัยของ Sutanthawiboon et al. (2019) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมและสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดปัญหานี้สินของเกษตรกรจังหวัดราชบุรี พบว่ากลุ่มสมาชิกที่ไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนมีสาเหตุมาจากการไม่เข้าใจรูปแบบและวิธีการจัดทำบัญชี และยังพบปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนคืออ่านหนังสือไม่ออกจึงไม่สามารถจดบันทึกบัญชีครัวเรือนได้ อีกทั้งยังไม่มีความรู้ความเข้าใจและขาดประสบการณ์ในการจัดทำบัญชี

ดังนั้นควรมีการอบรมความรู้เพิ่มเติมและฝึกฝนการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ Neramit (2019) ศึกษาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายของชุมชนย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าปัญหาในการจัดทำบัญชีครัวเรือนในระดับมากที่สุด คือการขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี และมองเรื่องการจัดทำบัญชีเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ สอดคล้องกับการศึกษาของ Yeesoonsam et al. (2022) ที่ได้ศึกษาอิทธิพลของการจัดทำบัญชีครัวเรือนต่อสภาพคล่องทางการเงิน พบว่า ครัวเรือนไม่สามารถทำสรุปรายการรับรายการจ่ายได้เนื่องจากขาดความรู้ทางด้านบัญชี จึงทำให้ไม่ทราบภาพรวมทางการเงินของครอบครัว เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาขาดสภาพคล่อง มีภาระหนี้สิน ไม่มีเงินออม ซึ่งแนวทางในการแก้ปัญหาคือการพัฒนาความรู้ทางด้านบัญชี โดยหลังจากการอบรมให้ความรู้ทางด้านบัญชีแล้ว ครัวเรือนสามารถจัดทำบัญชีรับจ่ายและบริหารจัดการเงินได้ดีขึ้นจนทำให้สามารถออมเงินได้ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงได้เสริมสร้างความรู้ทางด้านบัญชี เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดทำบัญชีของกลุ่มชุมชน อันจะนำไปสู่เป้าหมายปลายทาง คือการใช้ข้อมูลทางการเงินเพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพต่อไป

การหาแนวทางที่เหมาะสมของการจดบันทึก การวิเคราะห์รายการ และการรายงานผลการดำเนินงาน ดำเนินการโดยใช้กิจกรรมการให้ความรู้ทางด้านบัญชี ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มชุมชน เพื่อสร้างองค์ความรู้และสร้างความเข้าใจในหลักการบัญชี เริ่มต้นที่บัญชีในชีวิตประจำวันจนไปถึงบัญชีสำหรับธุรกิจชุมชนในเรื่องที่จำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบันของธุรกิจชุมชน การมีส่วนร่วมของกลุ่มชุมชนทุกขั้นตอนตั้งแต่เรียนรู้หลักการบัญชีทางวิชาการจนถึงการนำหลักการมาทดลองปฏิบัติจากข้อมูลจริงของกลุ่มชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างค่อยเป็นค่อยไป ผลที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมคือ กลุ่มชุมชนได้ความรู้ทางการบัญชีในเรื่องเอกสารทางการเงิน การคำนวณต้นทุนการผลิต การคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ การคำนวณจุดคุ้มทุน การจำแนกรายการ การบันทึกรายการในสมุดบัญชี การสรุปผลการดำเนินงาน และได้ฝึกปฏิบัติจากข้อมูลจริงของกลุ่มชุมชน ได้ปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดจากการปฏิบัติทั้งการคำนวณและการบันทึกรายการได้อย่างถูกต้องตามหลักการ

ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมเพิ่มเติมความรู้ทั้งหมดถูกนำไปใช้ในการออกแบบเครื่องมือในจัดทำบัญชีฟาร์ม ซึ่งก็คือสมุดบัญชีที่สอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสมกับธุรกิจของกลุ่มชุมชน ผลสรุปที่ได้จากการออกแบบร่วมกันคือ สมุดบัญชีทั้งหมด 7 เล่ม ซึ่งทำให้เกิดกระบวนการในการจัดทำบัญชีที่เป็นระบบและได้ข้อมูลทางการเงินจากการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มชุมชน มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lertchantuek (2024)

การบันทึกบัญชีฟาร์มสิ่งสำคัญการจัดทำบัญชีฟาร์ม โดยเริ่มตั้งแต่การรวบรวมหลักฐานหรือจัดทำหลักฐานเกี่ยวกับการรับเงินและจ่ายเงินนำไปบันทึกลงในสมุดบัญชีเพื่อรู้ว่าบัญชีฟาร์มมีรายได้มีค่าใช้จ่าย และผลกำไรหรือขาดทุนจากการดำเนินกิจการเป็นจำนวนเงินเท่าใด รวมทั้งสามารถรู้ด้วยว่าฟาร์มมีเงินทุนที่เกิดจากผลกำไร และเก็บสะสมไว้เพียงพอสำหรับใช้หมุนเวียนในฟาร์ม และ Jokkeew (2016) ที่ใช้การเพิ่มความรูทางด้านการบัญชีด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบบัญชีที่เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน โดยได้ศึกษาการจัดการความรู้การจัดทำบัญชีและการบริหารการเงินกลุ่มธุรกิจข้างชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมร่วมกับกลุ่มธุรกิจข้างชุมชนบางบัวจำนวน 10 คน ทำการศึกษารูปแบบการบันทึกบัญชีแบบเดิมที่กลุ่มชุมชนได้จัดทำอยู่แล้วสังเคราะห์และสรุปปัญหาที่เกิดขึ้น จากนั้นเปิดเวทีอบรมให้ความรู้ทางด้านการบัญชีเพิ่มเติมและนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาทำการวิเคราะห์และออกแบบการบันทึกบัญชีแบบใหม่ เพื่อให้ได้รูปแบบบัญชีที่ตรงความต้องการของชุมชน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Wannalo (2018) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของธุรกิจชุมชนในการจัดทำบัญชี พบว่าการใช้วิธีการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการจัดทำบัญชีให้เหมาะสมกับธุรกิจชุมชน จะช่วยลดปัญหาในการจัดทำบัญชีธุรกิจชุมชนได้ เพราะการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบร่วมตัดสินใจจะนำไปสู่การยอมรับและนำไปปฏิบัติได้จริง

สรุปผล

1. กลุ่มชุมชนคลองตะเอนมีความรู้เดิมและมีความเข้าใจเกี่ยวกับการทำบัญชี ทำให้ชุมชนได้เรียนรู้การจดบันทึกบัญชีรายรับและรายจ่าย โดยมีการอบรมเพิ่มศักยภาพและพัฒนาองค์ความรู้ การฝึกฝน ทดลองปฏิบัติการจัดทำบัญชีจากข้อมูลจริง การคำนวณต้นทุนการผลิต การคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ การคำนวณจุดคุ้มทุน การจำแนกรายการ การบันทึกรายการในสมุดบัญชี การสรุปผลการดำเนินงาน โดยผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนและทีมนักวิจัยจนสามารถจัดทำบัญชีและเป็นเครื่องมือในการจัดทำบัญชีฟาร์ม เพื่อสร้างองค์ความรู้และสร้างความเข้าใจในหลักการบัญชีอันจะนำไปสู่เป้าหมายปลายทาง คือการใช้ข้อมูลทางการเงินเพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพต่อไป
2. การออกแบบเครื่องมือในจัดทำบัญชีฟาร์มที่ผู้วิจัยและชุมชนร่วมกันออกแบบและสร้างรูปแบบบัญชีฟาร์ม เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและความเหมาะสมกับธุรกิจของกลุ่มชุมชน จึงได้สมุดบัญชีทั้งหมด 7 เล่ม ประกอบด้วยสมุดเงินสด สมุดขายสินค้า สมุดซื้อวัตถุดิบและวัสดุ สมุดคำนวณต้นทุนสินค้า สมุดบัญชีคุมสินค้าคงเหลือ สมุดค่าใช้จ่าย และสมุดรายงานผลการดำเนินงาน ออกมาเป็นคู่มือการจัดทำบัญชีฟาร์มสำหรับกลุ่มชุมชนจำนวน 1 เล่ม โดยคู่มือจะอธิบายวิธีการใช้งานสมุดบัญชีแต่ละเล่ม เพื่อใช้ในการศึกษาการจัดทำบัญชีของกลุ่มชุมชนสำหรับสมาชิกใหม่ของกลุ่มชุมชนในอนาคตหรืออาจจะการวางแผนและการประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาระบบบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดทำบัญชีเป็นระบบดิจิทัลในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การออกแบบรูปแบบการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมกับธุรกิจชุมชนจะทำให้กลุ่มชุมชนมีการจัดทำบัญชีที่เป็นระบบ โดยกลุ่มชุมชนจะต้องจัดทำบัญชีอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีการนำข้อมูลสรุปผลการดำเนินงานมาพิจารณาร่วมกันและนำไปใช้ตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจชุมชน

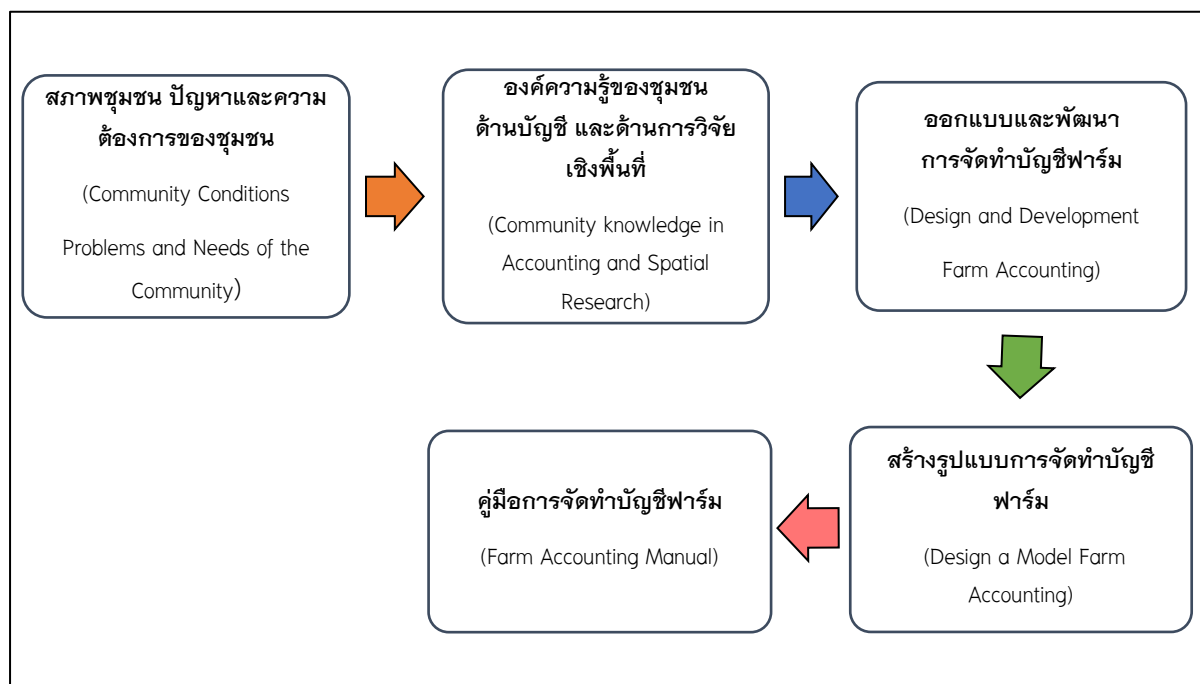
1.2 ควรนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งพิจารณาได้สองมุมมองคือ มุมมองแรกเป็นการพัฒนาความรู้และทักษะการใช้งานเทคโนโลยีให้กับกลุ่มชุมชน มุมมองที่สองเป็นการพัฒนาระบบบัญชีที่ทำด้วยมือไปเป็นระบบบัญชีดิจิทัล ซึ่งจะทำให้การทำงานสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

1.3 ควรศึกษาดูงานกับกลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จและมีการดำเนินธุรกิจใกล้เคียงกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องการจัดทำบัญชีจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบัญชีต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สถานการณ์ปัจจุบันของธุรกิจชุมชนอยู่ในช่วงของการเริ่มต้นดำเนินธุรกิจ การออกแบบรูปแบบการจัดทำบัญชีจึงเป็นระบบที่ไม่ซับซ้อนรองรับรายการกิจกรรมทางธุรกิจที่ดำเนินการอยู่ หากในอนาคตกิจกรรมทางธุรกิจของธุรกิจชุมชนมีมากขึ้น ซึ่งอาจเกิดจากการเพิ่มผลิตภัณฑ์หรือการเติบโตทางการตลาด จึงควรมีการทบทวนรูปแบบการจัดทำบัญชีและปรับให้เหมาะสมกับขนาดและรูปแบบของธุรกิจต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาพที่ 3 การค้นหาแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีฟาร์ม

Figure 3 Searching for an Effective Way to Farm Accounting

กล่าวได้ว่าการค้นหาแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีฟาร์ม เพื่อพัฒนาศักยภาพในการประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชนนั้นได้ค้นพบว่า สภาพแลบริบทของชุมชน องค์ความรู้ของชุมชนในแต่ละด้านที่ได้ศึกษาได้นำมาประยุกต์บูรณาการ การเพิ่มศักยภาพและพัฒนาองค์ความรู้ควบคู่ไปกับการอบรมเชิงปฏิบัติการผ่านกระบวนการทดสอบ ทดลอง ปรับปรุงแก้ไขการใช้คู่มือบัญชีฟาร์ม และติดตามการประเมินผล โดยการออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีฟาร์ม การมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน จึงได้เป็นคู่มือการจัดทำบัญชีฟาร์มที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของชุมชน โดยเป็นแนวทางในการนำไปใช้กับชุมชนอื่นๆ หรือผลิตภัณฑ์อื่นที่ใกล้เคียงกันหรือกำหนดนโยบายพัฒนาวางแผนทางการเงิน และการกำหนดกลยุทธ์ของวิสาหกิจชุมชน เพื่อทำให้เกิดความเข้มแข็งในอนาคต

References

- Achavanantakul, S. (2021). *Cost accounting*. Chamchuri Products.
- Ampansirirat, A., & Wongchaiya, P. (2017). The participatory action research: Key features and application in community. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University*, 36(6), 192–202.
- Chantavanich, S. (2004). *Collective behavior social and culture* (9th ed.). Chulalongkorn University.
- Creswell, J. W. (2005). *Educational research* (2nd ed.). Pearson Education.
- Henchokchaichana, N. (2016). Definition and scope of accounting. *Journal of Accounting Profession*, 12(35), 86–97. <http://www.jap.tbs.tu.ac.th/files/Article/Jap35/Full/Jap35Nipan.pdf>
- Henchokchaichana, N. (2016). Sufficiency accounting: Poverty solution. *Journal of Accounting Profession*, 12(36), 18–34. <http://www.jap.tbs.tu.ac.th/files/Article/Jap36/Full/Jap36Nipan.pdf>
- Jokkaew, J. (2016). Cognitive management of accounting and financial management for Bangbua building contractor business unit, Bang Khen, Bangkok. *Area Based Development Research Journal*, 8(1), 22–41. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/abcjournal/article/view/95661>
- Kulton, K. (2013). *Farm accounting*. Phatthalung College of Agriculture and Technology.
- Lertchantuek.L. (2024). Farm accounting for farmers of aquatic animal farming and beef cattle farmers. *Project to improve the quality of life of Sukjai Agriculture for Sustainability*, Year 3. Faculty of Agricultural Technology, Sakon Nakhon Rajavhat University.
- Naiyapat, O. (2008). *Research design: Quantitative, qualitative, and mixed methods approaches*. Chulalongkorn University.

- Neramit, P. (2019). The promotion of household accounting practice using participatory research to change spending behavior of Yanmatsi Community, Nakhonsawan. *Journal of Graduate Studies in Northern Rajabhat Universities*, 9(1), 45–58. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JGNRU/article/view/197964>
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2015). The Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017–2021). https://www.nesdc.go.th/nesdb_en/main.php?filename=develop_issue
- Phadungsit, M. (2013). *Cost accounting*. Physics Center.
- Pinprayong, A., Mahaseni, C., & Kongpai, P. (2004). *Farm management*. Methitips.
- Ramasoota, P. (1997). *Participatory action research*. ASEAN Institute for Health Development, Mahidol University.
- Ruamtham, P., & Talasombat, T. (2019). *Cost and return of Banbonkhoy Sarjou–caju Mushroom Farm Khirimat District, Sukhothai Province*. The 6th National Sustainability in Business Conference Business 2019, (pp. 206–220).
- Samlee, O., Sregarn, K., & Romyen, J. (2022). Cost analysis of new community products in Chawang District, Nakhon Si Thammarat Province. *Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences*, 9(2), 57–77. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pnuhuso/article/view/255041>
- Soonthornchai, P., Apichottanakun, R., Sawadthaworn, P., & Wongprieuw, S. (2021). Eencouragement for financial reporting efficiency of dairy farms Eith accounting information systems. *Journal of MCU Nakhondhat*, 8(4), 1–19. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/251620>
- Sutanthawiboon, T., Klaewkrue, N., Sookpong, P., Saruno, Y., & Meesanea, L. (2019). The study behavior and factor problems household accounting of agriculturist in Ratchaburi Province. *The Journal of Accounting Review Chiang Rai Rajabhat University*, 4(2), 58–71. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JAR_CRRU/article/view/259652
- Tancharoen, S. (2023). The study of community potential for local wisdom product development in U–thong District, Suphanburi Province. *Suratthani Rajabhat Journal*, 10(1), 45–78. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/sduhs/article/view/268344>
- Techoyothin, W., Suphatrakul, S., & Phadungsit, M. (2018). *Cost management*. Physics Center.
-

- Thaweechan, S. (2013). Integral household accounting for accounting wisdom encouragement according to philosophy of sufficiency economy: A case study of Banklang Community, Khayoong Subdistrict Utumpornpisai District, Sisaket Province. *Graduate Studies Journal*, 10(48), 7–16. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/SNGSJ/article/view/14979/13740>
- Vattanajirapun, T., & Lionram, J. (2021). Farmers plan to resolve the debt according to the sufficiency of farmers Rai Lak Thong Phanatnikhom in Chonburi. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*, 6(6), 298–312. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/251102>
- Walter, M. (2009). *Participatory action research. social research methods*. In A. Bryman (Ed.), *Social research methods*. The Falmer Press.
- Wannalo, W. (2018). Participation of community enterprise by accounting. *Kasalongkham Research Journal Chiangrai Rajabhat University*, 10(1), 103–112. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ksk/article/view/125646>
- Yeesoonsam, K., Srika, W., & Suwunaard, P. (2022). The influence of household accounting on financial liquidity. *Journal of Management Science and Communication*, 1(1), 23–42. https://so07.tci-thaijo.org/index.php/jmsc_journal/article/view/914